

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

VAZIRLAR MAHKAMASI HUZURIDAGI
O‘ZBEK TILINI RIVOJLANTIRISH JAMG‘ARMASI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI HUZURIDAGI DAVLAT
TILIDA ISH YURITISH ASOSLARINI O‘QITISH VA MALAKA OSHIRISH
MARKAZI

“DAVLAT TILI TARAQQIYOTI: MUAMMO VA YECHIMLAR”

mavzusidagi V respublika an’anaviy ilmiy-amaliy anjumani

MATERIALLARI

“BOOKMANY PRINT”
TOSHKENT – 2025

UO‘K: 494.375

KBK: 81.633.1

D 26

Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar [Matn]: to‘plam / Sh.Sirojiddinov.
– Toshkent: Bookmany print, 2025. – 450 b.

Mazkur to‘plam “Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar” mavzusidagi V respublika an’anaviy ilmiy-amaliy anjumaniga tilshunos olimlar, vazirlik, idoralar, mahalliy ijro etuvchi organlarning davlat tili bo‘yicha maslahatchilari hamda tadqiqotchilar tomonidan yuborilgan materiallardan tashkil topgan. Undagi maqolalarda davlat tilining dolzarb muammolari, ularni hal qilish bo‘yicha takliflar, yechimlar berilgan. To‘plam tilshunoslar, professor-o‘qituvchilar, tadqiqotchilar, magistrlar va talabalar uchun mo‘ljallangan.

(Maqolalarning ilmiy saviyasiga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar).

Mas’ul muharrir:

Sh.Sirojiddinov, filologiya fanlari doktori, akademik

Tahrir hay’ati:

I.Azimov, filologiya fanlari doktori, professor

A.Eminov, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

B.Jo‘rayeva, filologiya fanlari doktori, professor

M.Abdiyev, filologiya fanlari doktori, professor

F.Bobojonov, filologiya fanlari doktori, dotsent

M.Saparniyozova, filologiya fanlari doktori, dotsent

M.Hakimova, filologiya fanlari doktori, professor

M.Umirzoqova, filologiya fanlari doktori, dotsent

H.Yodgorov, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

H.Suyunov, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

N.Quldashev, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti huzuridagi Davlat tilida ish yuritish asoslarini o‘qitish va malaka oshirish markazi Ilmiy-metodik kengashida nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9910-06-774-7

© “Bookmany print” nashriyoti, 2025.

Muammo: Bir atama uchun bir nechta variant(lar) – imlo, morfologik shakl yoki tarjima ekvivalentlari; soha ichida ham, tarmoqlar kesimida ham parokandalik.

Asos: ISO 704 termin ishlarida nomlash, variantlarni boshqarish, tavsiya/cheklash yorliqlari orqali birxillikni ta'minlashni belgilaydi (ISO 704:2022, 6-bob).

2.3. Ta'rif (definitsiya) sifati

Muammo: Termin ta'riflari ensiklopedik va leksik ta'rifning nomutanosib aralashuvi; komponentlararo munosabatlar ko'rsatilmasligi.

Asos: Terminologik ta'riflar konseptual tarmoqdagi o'rinini ko'rsatgan holda, genus–differentia yoki freymga asoslanishi lozim (L'Homme, 2020, 19–54-b.).

2.4. Bilingval ekvivalentlar assimetriyasi

Muammo: Ingliz–o'zbek juftligida konseptual nomuvofiqlik, madaniy va huquqiy tizim farqlari sabab «bir-biriga to'g'ri kelmaydigan» ekvivalentlar.

Asos: Ixtisoslashgan lug'atlarda foydalanuvchi vazifalari (dekodlash/kodlash) va kommunikativ funksiyalariga ko'ra ekvivalent tanlash zarur (Bergenholtz & Tarp, 1995, 20–21, 98–105-b.).

2.5. Mikrostrukturadagi nomuvofiqliklar

Muammo: Kollokatsiya, valensiya, kontekstual misollar, uslubiy/sohaviy yorliqlarning yetishmasligi; izchillikni nazorat qiluvchi tahririy siyosatning kuchsizligi.

Asos: LSP lug'atlarida foydalanuvchiga mo'ljallangan funksional mikrostrukturani qat'iy belgilash talab etiladi (Bowker, 2003, 154–166-b.; Bergenholtz & Tarp, 1995, 200–219-b.).

2.6. Raqamli format muammolari

Muammo: Qidiruv, filtrlar, kesimlar (soha, tag, ekvivalent turi), gipermatnli kross-referenslar va versiyalashning yetishmasligi.

Asos: Elektron lug'atlar dizayni va onlayn leksikonlar alohida dizayn tamoyillarini talab qiladi (van Sterkenburg (tahr.), 2003, 215–246, 240–250-b.).

2.7. O'zbek lug'atchiligi kontekstida institutsional muammolar

Muammo: Yagona loyiha siyosati, uslubiy ko'rsatmalar, termin banki va doimiy ekspert tarmog'i yetarli darajada institutlashmagan.

Asos: O'zbek leksikografiyasida tamoyillar va zamonaviy elektron lug'atlar zarurati keng yoritilgan, lekin muvofiqlashtirilgan amaliy mexanizmlar rivojlantirilishi lozim (Leksikografiya asoslari, 2020, 8–10, 72–73-b.).

3. Yechimlar va metodik yo'l xaritasi

3.1. Foydalanuvchi va funksiya markazli model

Amal: Loyiha boshida foydalanuvchi profillari (mutaxassis, tarjimon, talaba, keng jamoatchilik) va asosiy funksiyalar (dekodlash/kodlash)ni aniqlash; foydalanuvchi stsenariylari va vazifa tahlilini o'tkazish.

Asos: «Foydalanuvchi profili» va «kommunikativ funksiyalar» ga tayangan LSP modeli (Bergenholtz & Tarp, 1995, 20–31-b.).

3.2. Termin ishlarini (ISO 704) toʻliq integratsiya qilish

Amal: Konseptual tizim xaritasi → atama variantlari reyestri → tavsiya/cheklov yorliqlari → manbali taʼriflar.

Asos: ISO 704:2022, 3–6-boblar (termin ishlari prinsiplari, nomlash, taʼriflash, tizimlashtirish).

3.3. Korpus infratuzilmasi

Amal: Soha korpuslari (oʻquv, ilmiy maqolalar, meʼyoriy hujjatlar, texnik qoʻllanmalar)ni yigʻish; avtomatik morfosintaktik teglash; kollokatsiya va valensiyani chiqarish; tez-tezlik (frequency) va birga kelish (co-occurrence) metrikalari.

Asos: Korpusga tayanuvchi maqola ishlab chiqish – lemma tanlashdan misollarni kodifikatsiyaga qadar (van Sterkenburg (tahr.), 2003, 167–206-b.).

3.4. Taʼriflash uslubi

Amal: Terminologik (konseptual) taʼrifning izchil shablonlari: genus + differentia, relatsiyalar (butun-qism, sabab-natija), freym elementlari; kerak joyda ensiklopedik izohni alohida ajratish.

Asos: L’Homme (2020), 19–54-b.

3.5. Bilingval ekvivalent siyosati

Amal: Ekvivalent turlari (toʻliq, yaqin, tavsiyaviy, kontekstual, tavsifiy)ni yorliqlash; izoh va qoʻllanish domenini koʻrsatish; huquqiy/standart terminlar uchun meʼyoriy manbaga bogʻlash.

Asos: Bergenholtz & Tarp (1995), 98–105-b.; Bowker (2003), 154–166-b.

3.6. Mikrostrukturani standartlashtirish

Amal: Har bir maqola uchun majburiy maydonlar: lemma, sohaviy yorliq, taʼrif, kollokatsiyalar, tipik kontekstlar, valensiya, tarjimalar, sinonim/variantlar, manba, misollar; avtomatik sifat nazorati (field-completeness, teglash izchilligi).

Asos: van Sterkenburg (tahr.), 2003, 251–314-b.; Bergenholtz & Tarp, 1995, 200–219-b.

3.7. Raqamli arxitektura

Amal: Onlayn lugʻat uchun koʻp mezonli qidiruv (soha, grammatik tur, kollokatsiya), kross-referenslar, versiyalash va «oʻzgarish jurnali», API orqali ochiq maʼlumotlar; foydalanuvchi fikri va xatolik hisobotlari uchun modul.

Asos: van Sterkenburg (tahr.), 2003, 215–246, 240–250-b.

3.8. Oʻzbek lugʻatchiligida institutsional yechimlar

Amal: Milliy termin banki va ishlab chiqarish reglamenti; loyiha darajasida tahririy siyosat; mutaxassis-ekspertlar hamjamiyati bilan muntazam hamkorlik; elektron lugʻatlar boʻyicha malaka oshirish kurslari.

Asos: «Leksikografiya asoslari» (2020)da milliy lugʻatchilik taraqqiyoti va zamonaviy elektron lugʻatlar zarurati yoritiladi (8–10, 72–73-b.).

4. Qiyosiy kuzatishlar: ingliz va oʻzbek tajribasi

Ingliz tajribasi: Ixtisoslashgan lugʻatlar foydalanuvchi vazifalari boʻyicha funksional dizayn, korpusga tayanish, elektron muhitga moʻljallangan struktura bilan ajralib turadi (Bowker, 2003, 154–166-b.; van Sterkenburg (tahr.), 2003, 215–246-b.).

Oʻzbek tajribasi: Tarixiy-lisoniy meros mustahkam (qadimgi lugʻatlar anʼanasi), zamonaviy bosqichda sohalar boʻyicha elektron lugʻatlar yaratish ehtiyoji ortmoqda; tizimli tahririy siyosat va korpus asosidagi mikrostrukturani kengaytirish dolzarb (Leksikografiya asoslari, 2020, 8–10, 72–73-b.).

5. Tavsiya etiladigan ishlanma ketma-ketligi (roadmap)

1. Loyiha xartiyasi: maqsad, foydalanuvchi profillari, funksiyalar.
2. Korpus yigʻish va tozalash: domen, janr, davr kesimida.
3. Kontseptual model: ISO 704 asosida sinflar, relatsiyalar.
4. Lemma va ekvivalent siyosati: tanlash mezonlari, yorliqlash.
5. Mikrostrukturani standartlashtirish: maqola shablonlari, misollar.
6. Raqamli dizayn: qidiruv, kross-referens, versiyalash, API.
7. Sifat nazorati: ichki audit, foydalanuvchi sinovlari, iterativ tahrir.
8. Barqarorlik: litsenziyalar, yangilash sikli, hamjamiyatni jalb etish.

5. Real lugʻat maqola-shablonlari

Misol 1: Greenhouse / Issiqxona

- Lemma: Greenhouse (EN) – Issiqxona (UZ)
- Sohaviy yorliq: Horticulture (bogʻdorchilik)
- Taʼrif: Greenhouse – shisha yoki polietilen qoplamali yopiq inshoot boʻlib, unda oʻsimliklar sunʼiy nazorat ostida oʻstiriladi.
- Sinonim: hothouse (EN), parnik (UZ, eski)
- Kollokatsiya: greenhouse effect (iqlimshunoslikda boshqa maʼno), greenhouse crops (issiqxona ekinlari)
- Tipik kontekst: “Tomato seedlings are grown in a greenhouse.” / “Pomidor koʻchatlari issiqxonada oʻstiriladi.”
- Ekvivalentlar: issiqxona (UZ), теплица (RU)
- Manba: Oʻzbek tilining izohli lugʻati (2006, 104-b.); Karimov, Bogʻdorchilik asoslari (2020, 72–73-b.); Oxford English Dictionary (2023).

Misol 2: Rootstock / Payvandtag

- Lemma: Rootstock (EN) – Payvandtag (UZ)
- Sohaviy yorliq: Horticulture (bogʻdorchilik)
- Taʼrif: Rootstock – payvand qilinadigan daraxt yoki butaning ildiz qismi boʻlib, unga nav payvandi birlashtiriladi.

- Sinonim: stock (EN), payvandtag (UZ)
- Kollokatsiya: dwarfing rootstock (bo‘yi pastlashtiruvchi payvandtag)
- Tipik kontekst: “Apple rootstocks determine the tree’s vigor.” / “Olma payvandtaglari daraxtning o‘shish kuchini belgilaydi.”
- Ekvivalentlar: payvandtag (UZ), подвое (RU)
- Manba: O‘zbek tilining izohli lug‘ati (2006, 104-b.); Karimov, Bog‘dorchilik asoslari (2020, 72–73-b.); Cambridge Dictionary of Horticulture (2021).

Xulosa

Soha lug‘ati yaratish “faqat so‘z va tarjima” emas, balki foydalanuvchi ehtiyojlari, konseptual tizim va korpus dalillarini birlashtirgan kompleks muhandislik ishidir. G‘arb tajribasidagi funksional model, ISO 704 prinsiplari va o‘zbek lug‘atchiligi merosini uyg‘unlashtirish orqali sifatli, izchil va raqamli muhitga mos lug‘atlarni yaratish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

Bergenholtz, H.; Tarp, S. (eds.) (1995). **Manual of Specialised Lexicography: The Preparation of Specialised Dictionaries.** Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. – Ayniqsa qarang: 1-bob (10–11-b.), 3-bob (20–31-b.), 6-bob (98–105-b.), 10-bob (200–219-b.).

Van Sterkenburg, P. (ed.) (2003). *A Practical Guide to Lexicography.* Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. – Qarang: 3.2-bob (L. Bowker, 154–166-b.); 4–5-boblar (167–250-b.); 6-bob (251–314-b.).

ISO 704:2022. *Terminology work — Principles and methods.* Geneva: ISO. – Qarang: 3–6-boblar (termin ishlarining prinsiplari, nomlash, ta’riflash, tizimlashtirish).

L’Homme, M.-C. (2020). *Lexical Semantics for Terminology: An Introduction.* Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. – Qarang: 3-bob (19–54-b.).

Хамдамов, Рамзбек. *Development of Educational Lexicography and Educational Dictionaries in the English and Uzbek Languages.* Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, Vol. 1, Issue 9 (October 2021), pp. 109–116. — PDF (см. стр. 109–114 для исторического обзора и отличий англ. и узб. лексикографии; стр. 111–112 — статистические замечания о частотах) (https://www.oriens.uz/media/journalarticles/16_Ramzbek_Hamdamov.pdf).

Prcić, Tvrtko. *Teaching Lexicography as a University Course: Theoretical, Practical and Critical Considerations.* (SciELO / Open access article; содержит методологию обучения лексикографии, обсуждение корпусов и типов корпусов). См. разделы о корпусах и их применении (параграфы, эквивалентные строкам 206–211 в онлайн-версии).

([https://www.scielo.org.za/scielo.php?pid=S2224-00392020000100012](https://www.scielo.org.za/scielo.php?pid=S2224-00392020000100012&script=sci_arttext)

Oxford English Dictionary — *Editorial policy: How words enter the OED.* (Официальная информация об этапах мониторинга новых слов, watch-lists и критериях включения). Онлайн-страница OED (раздел «How words enter the OED»).

(<https://www.oed.com/information/editorial-policy/how-words-enter-the-oed>)

Creese, S., et al. *Neologisms in Online British-English versus American-... (EURALEX 2018 paper)* — обсуждение реакции больших словарных редакций на неологизмы (пример динамики включения в онлайн-версии OED и Merriam-Webster).

(<https://euralex.org/wp-content/themes/euralex/proceedings/Euralex%202018/118-4-2985-1-10-20180820.pdf>)

Нигматова Лолахон. *Some Problems of Uzbek Lexicography and Dictionary Elaboration*. (статья / доклад; обзор проблем узбекской лексикографии — см. онлайн-версию на Academia).

(https://www.academia.edu/67008635/Some_Problems_of_Uzbek_Lexicography_and_Dictionary_Elaboration).

REKLAMA SLOGANLARINI TARJIMA QILISHNING PRAGMATIK XUSUSIYATLARI

Mahliyo SHERQULOVA *

Annotatsiya

Maqolada reklama sloganlarini tarjima qilish jarayonining lingvopragmatik xususiyatlari keng yoritilib, unda kommunikativ diskursda reklama tilining o'ziga xos semantik, pragmatik hamda stilistik nuqtalari alohida tahlil qilinadi. Reklama matni va undagi sloganlar mazmunini boshqa tilga muvaffaqiyatli ko'chirishda nafaqat leksik darajadagi moslik, balki ularning ta'sirchanlik kuchini saqlash ham zarur hisoblanadi. Shu bois, madaniy moslashuv ehtiyoji, reklama matni auditoriya mentalitetiga mos kelishi kabi masalalar tarjimada muhim omillardan sanaladi. Ayniqsa, reklama sloganlarining qisqa, esda qolarli, o'quvchi yoki tomoshabinni harakatga undovchi shaklda bo'lishi uchun tarjimada pragmatik ekvivalentlik tamoyillari yetakchi o'rinda turadi. Bundan tashqari, maqsadli auditoriyaning psixologik xususiyatlarini hisobga olish, madaniy kodlarni saqlash va ularni yangidan talqin etish reklama matnining samaradorligini oshiradi. Shu jihatdan, maqola reklama tilining o'ziga xos xususiyatlarini chuqur o'rganish hamda ularni tarjimada to'g'ri qo'llash zaruriyatini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: reklama sloganlari, lingvopragmatika, tarjima, kommunikativ strategiya, madaniy konnotatsiya, ijtimoiy moslik

Pragmatic Features Of Translating Advertising Slogans

Abstract

In the article, the linguopragmatic features of translating advertising slogans are widely examined, with particular attention paid to the semantic, pragmatic, and stylistic aspects of advertising language within communicative discourse. In successfully transferring the meaning of slogans and advertising texts into another language, it is necessary not only to ensure lexical equivalence but also to preserve their persuasive potential. Therefore, the need for cultural adaptation and alignment of the message with the mentality of the target audience plays a crucial role in translation. Especially in making advertising slogans short, memorable, and capable of motivating readers or viewers to act, principles of pragmatic equivalence take on a leading position. Moreover, considering the psychological characteristics of the target audience, maintaining cultural codes, and reinterpreting them when necessary significantly enhance the effectiveness of advertising text. From this perspective, the

---

*O'zbekiston davlat jahon tillar universiteti tayanch doktoranti, mahliyo0707@mail.ru

article substantiates the importance of thoroughly studying the specific features of advertising language and appropriately applying them in translation.

Keywords: advertising slogans, pragmatics, translation, communicative strategy, cultural adaptation, discursive features

Kirish

So‘nggi yillarda reklama matnlari va ayniqsa reklamaga doir sloganning tarjima masalalari zamonaviy tilshunoslik, translatsiya nazariyasi va kommunikatsiya fanlaridan o‘rin olmoqda. Bunda reklama sloganlarining har bir tilda o‘ziga xos semantik plastlari, madaniy qadriyatlari, psixologik konnotatsiyasi va pragmatik xususiyatlari mavjud bo‘lib, tarjimachi uchun nafaqat til, balki kontekstual va madaniy ekvivalentlik muammosi dolzarb bo‘ladi.

Metodologiya

Maqolada tavsiflash, pragmatik va diskursiv tahlil, lingvopragmatik nuqtayi nazar, intermadaniy taqqoslash, korpus tahlili, situatsion analiz usullari ishlatiladi. Sloganlarning pragmatik funksiyasi, nutq aktlari, harakatga undovchi komponentlar, shaxsiylashtirish, shoshilinchlik, ijtimoiy dalil kabi ko‘plab strategiyalar real misollar orqali lingvistik va madaniy qatlamda ko‘rib chiqiladi.

Asosiy matn

Lingvopragmatik xususiyatlar va ularning tarjimada roli.

Lingvopragmatik xususiyatlar reklama sloganlarini tarjima qilishda alohida o‘rin tutadi, chunki qisqalik, mazmunlilik, ta’sirchanlik va auditoriya ehtiyojlariga moslik reklama matnlarining asosiy diskursiv xususiyatlaridan sanaladi. Tarjima jarayonida sloganning har bir leksik va semantik qatlamlari, frazeologik birligi, kalambur va metafora elementlari chuqur tahlil qilinib, ularning manosi, konnotatsiyasi, emotsional effekti yangi til kontekstida ham samarali yetkazilishi zarur (Sheverun, 2022).

Tarjimon qisqalik va obrazlilikni saqlash uchun sintaktik qayta tuzish, metaforalarni moslashtirish, so‘z o‘yinlarini auditoriya madaniy kodlariga moslashtirish kabi lingvopragmatik strategiyalardan foydalanadi. Bu jarayonda madaniy moslashuv, auditoriya psixologiyasini hisobga olish va reklama ta’sirini oshirish uchun konnotativ qatlamlarni saqlash muhim.

Tarjimada pragmatik ekvivalentlik muammolari

Tarjimada pragmatik ekvivalentlik muammolari keng miqyosda uchraydi va ayniqsa reklama sloganlari tarjimasida dolzarb ahamiyatga ega. Sloganlarni tarjima qilganda grammatik shakl va lug‘aviy ma’no har doim ham to‘liq mos kelmaydi, shuningdek, madaniy kodlar va ijtimoiy norma farqlari reklama ta’sirini susaytirishi mumkin (Halverson, 1997; Katford, 1965). Masalan, hazil, ijtimoiy stereotip,